

Վ.ԻՐԳԻԼԻՈՍ

Մ Ե Ա Ա Ա Ա Ա Ա Ա Ա Ա Ա

ԵՐԿՐՈՐԴ ԳԻՐԹ

(Շար. տես Քզմ. 1922 էջ 154)

Դարձնալ գարունն անտառներուն վայրերուն,
 Եւ լեռներուն է շահաւէտս Գարունին
 Կ'ուռի երկիրն, եւ կ'ուզէ սեմո՝ ծննդական
 Եւ այն ատեն ամենակալ հայրն՝ Եթեր՝
 Կ'իջնէ բեղուն անձրեւներով՝ իր զըւարթ
 Ամուսինն ծոցն, եւ մեծը մեծ մարմինին
 Խառնելով՝ կը տաքցընէ ամէն սերմա՝
 Խոր թաւուտները կը ընչնին այն ատեն
 Քաղցըր ձայնով թըռչուններուն, եւ հօտերն՝
 Իրենց սիրոյն յատուկ ժամին իրագրած՝
 Կ'այրին բոցով Աստիկին. դայտը տածիչ
 Կ'երկնէ, եւ քաղցըր զեփուին տաք սիւքով
 Արտերն իրենց ծոցերը լայն կը բանան,
 Ամհուն մէջ կը յորդէ հիւթը փափկիկ,
 Եւ անվեհեր իրենք զիրենք կը յանձնեն
 Տունկերը նոր արեւներու, եւ որթին
 Զի վախնար ուռն եթէ հարաւը փռչէ,
 Կամ բուռն հիւսիսն անձրեւ տեղայ երկընթէն,
 Այլ ծըլարձակ՝ տերեւախիտ կը փըթթի:

Անտառակոյտ այսպէս էին այն օրերն
 Որ նորածնունդ աշխարհին լոյս ծագեցին,
 Գարուն էր այն եւ ոչ ուրիշ եղանակ,
 Յաւեժ գարուն կ'անցընէր մեծ տիեզերքն,
 Եւրոսը չէր ձըմբան շունչերն իր փռչեր
 Երբ լոյս տեսան արարածներն առաջին,
 Եւ երկաթ գարմը մարդոց գլուխը ցըցեց
 Կարծր արտերուն մէջ եւ անտառ ցըրուեցան
 Անասուններն, եւ աստղերու պարն՝ երկինք:
 Եւ այս փափուկ նորաբոյսերն այս վտանգին
 Զըտոգային պիտի եթէ չըտիրէր
 Յուրիս՝ տաքին մինչեւ հանգիստ մը խորունկ,
 Եւ չըզգացնէր երկինքը իր քաղցրութիւնն:

Ինչ յառաիկ ալ որ դաշտիդ մէջ տընկես,
 Պարարտ աղբով ծածկէ ու վրան՝ չըմոռնաս՝
 Շատ հող դիր, կամ թաղէ սունկ քար ծարաւուտ
 Կամ խորտաբորտ խեփոր, որ ջուրը հոսի
 Անոնց մէջէն եւ սողայ շունչ մը թեթեւ
 Եւ ընծիւղներն ոգի առնեն՝ կազդուրուին:
 Երկրագործներն կան որ քարեր կը դիգեն
 Կամ խեցիի ծանր հատորներ անոնց վրայ,
 Պատըսպարան տեղատարափ անձրեւի
 Կամ տօթաբեր Շենիկ աստղին դէմ՝ երբ ան

Կը ճեղքէ ծոցը ծարաւ՝ ոյծ արտերուն:

Երբոր անգամ մը տընկեցիր այգեստանդ,
 Կը մընայ քեզ հող լեցընել ստէպ ըստէպ
 Մինչեւ գրուին ուղէշներուն, եւ շարժել
 Երկմաստէններ կարծր, եւ կամ խորամուտ
 Արօրին տակը շարշարել նոյն գետին
 Եւ թոյլատրել որ կըտուազան արշաւներ
 Այգիին մէջ երթան ու գան վերուվար:
 Յետոյ նեցուկ տալու եւ նոր ուղէշին,
 Կեղեւն հանած ծառի ճիւղեր, եղէգնէր
 Ողորկ, ձողեր հացի ուեղեցիդ խնկաներ.
 Որ օգնութեամբ անոնց վարժին քամահել
 Արհամարհել հովերն, Ելել ոստէ ոստ
 Կընծինիներուն մինչեւ զազաթն երկնաբերձ:
 Եւ մինչ այգիդ՝ իր առաջին տարիին՝
 Կը հանէ իր թորափթիթ տերեւներն,
 Հարկ է խնայես անոր մատաղ հասակին.
 Եւ նոյն իսկ երբ զըւարթ կայտառ բարունակն
 Անտանձ սլանայ դէպ ի այլեր շաւյլօրէն,
 Յօտոցին սուր բերանն հեռու բըռնէ դեռ,
 Զեռքիդ եղունգը թող քաղէ տերեւներն:
 Իսկ երբ ուժեղ բազուկներով բարձրանան
 Ու զըրկըրն կընծիններուն, այն ատեն
 Մազերն անոնց սափրէ, թեւերը քըշտէ.
 Երկաթն անոնց առաջ սոսկում կ'ազդէր, արդ
 Ի գործ դիր հուսկ իշխանութիւնդ անաշառ
 Եւ կոճոպէ ոստերուն զեղի շաւյլութիւնն:

Հարկ է հիւսես նաեւ ցանկեր ուարդիւս
 Մուտքը բուրբ հօտերուն, երբ մանաւաղ
 Դեռ տերեւները փափուկ են եւ անփորձ
 Տառապանք. որոնք՝ կ'արձնեն չբուռն
 Անագորոյն ձմեռներն, արեւը կիզիչ,
 Պէտք է անդու կրին վընասները վայրի
 Գոմէշներու եւ հետախոյզ այծերու,
 Ոչխարներու եւրինջներու շըւայտոտ,
 Բոլորն ալ իր տերեւներուն թըռչումի:

Ճերմակ եղեմով՝ ստոյոցին վըրայ մած,
 Կիզիչ ամառը՝ որ ժայռերը կ'իփէ,
 Զըմասեցին այնքան՝ ողբան որ հօտերն
 Եւ թոյն իրենց կարծր առամին, եւ ըսպին
 Զոր կը կըրեն անոնց խածած ուղէշներն:
 Ուրիշ մեղքի համար չէ որ Բաքոսի
 Ամեն բազնին վըրայ նոխազ կը զոհեն,
 Եւ հին խաղերը կը բերուին ի հանդէս,
 Եւ պարզեւներ հաստատեցին հանճարին
 Աւաններու եւ գոհնէրու մէջ Թիսեսաք,
 Եւ գինիի բաժակներու մէջ զըւարթ
 Ոստոստելով զեղածիծաղ մարգերում՝
 Վազվըցեցին տիկերու վրայ իւրաթուրմ:
 Եւ Աստուանք գաղթականներն՝ եկամուտ

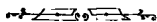
Ազգ Տրովայէն, ծիծաղներով ժրջալիր
 Եւ անհնգն զտաղով՝ երգով կը խաղով
 Եւ սոսկալի գէղքեր կ'առնեն՝ զընելով
 Ծառի զոգնալ կնդեններէն դիմակներ,
 Եւ, Բաքոս, թեզ կը կանչեն զուարթ երգերով,
 Կախելով բարձր ճիւղերէն թեղօշի
 Քու պատկերները շարժուն: Ասոնց շնորհիւ
 Ամէն այգի կ'ուռնանայ ճոխ ծնունդներով,
 Եւ անտառները խոր, ձորփոր հովիտներն
 Ողկոյցներով կ'ըլլան բոլոր ծեփ ու լիք,
 Եւ աստուածն ուր որ ալ դարձնէ գլուխը վեհ:
 Ուստի երգենք՝ ըստ օրինի՝ Բաքոսին
 Իր գովեստներն հայրենական երգերով,
 Մատուցանենք իրեն տաշտեր, աթերներ,
 Եւ սուրբ նոխազն եղջիրներէն բռնըւած
 Բերուած թող կանգ առնէ հոն սաքը բազնին,
 Եւ մենք կաղնի շամփուրներով խորովենք
 Պատարագին փորոտիները պարարտ:

Կը պահանջէ այգին դեռ շատ թրուտիքներ
 Ուշխատութիւն անբաւ, զի հարկ է որ հոգին
 Ամբողջ՝ ամէն տարի երեք եւ չորս հեղ
 Պեղուի՝ բացուի, 'ւերկմատնիով փըրըւին
 Հողակոշտերն յաւէժօրէն, 'այգեստանն
 Իր աւելորդ տերեւներէն թեթեւցնել:
 Ախտատութիւնն հողագործին կը դառնայ
 Շըրջանով՝ ճիշտ ինչպէս՝ տարին ինք իր վրայ
 Կը հոլովի, անցնելով նոյն հետքերէն:
 Երբոր այգին թափեց վերջին տերեւներն
 Ու թօթափեց ցուրտ հիւսիսին՝ անտառին
 Զարդն ու պատին, այն ատեն ծիր այգեպանն
 Ատաշիկայ տարւոյն հոգով կը զբաղի.
 Թողլիք այգին Զըրուանեան կոր առամօզ
 Կը յապաւէ, վայելչօրէն կը յօտէ:
 Փորէ՛ երկիրը նախ, այրէ՛ նախ հօտերն,
 Եւ տանդ յարկին տակ նախ ձողերը շարէ,
 Բայց ամենէն վերջը կը թէ՛ թու այգիդ:
 Այգիներուն երկու անգամ չուք կու գայ,
 Մոլախտներն ու թաւ փուշերն երկու հեղ
 Բարունակները կը պատեն, կը խեղդեն.
 Տաճանէի աշխատութիւն երկուքն ալ:
 Մեծատարած ագարակները գողէ,
 Բայց դու փոքրիկ մըշակէ: Եւ դարձեալ
 Անտառներէն չիլխանի տունկը կըտրէ
 Դաժանաբոյս, եւ գետեղուն եզերքէն
 Քաղէ հղէգ. եւ անմըշակ ուռնետն
 Հողը պաժանք կը պատճառէ մըշակին:
 Արթերն ահա կապուած ուրեմն, ուղէշներն
 Յօտոցի պէտք չունին այլ եւս, եւ արդէն
 Սյգորդն յոգնած երգը բերանն հասեր է
 Հուսկ տունկերուն. բայց հարկ է հողը թրթրել,

Փոշին շարժել, եւ ունենալ Արմազդէն
 Արդէն հասուն ողկոյցներուն համար վախ:
 Ընդհակառակը՝ ձիթենին եւ ոչ մէկ
 Մըշակութիւն ունի. ան չի՝ սպասեր բնաւ.
 Ոչ կրածածաղ յօտոցներու, եւ ոչ ալ
 Փոցղերու ծանր ակուններուն, անգամ մ'երբ
 Հողին կըպած՝ հէր է լայս օդն ի վեր:
 Եթէ փոցղին կոր ծանխըով փեռնկէս
 Արմատին հողն, անոր կու տաս բաւական
 Խոնաւութիւն, եւ եթէ խոփը մըխես
 Պիտի տայ թեզ ծանրաբեռնի պըտուղներ:
 Ուստի մշակէ խնամքով պարարտ ձիթենին,
 Զիթենին գէ՛ր սիրուն՝ հաճոյ Հաշտութեան:

Դոյնալէս ծառերը պըտաւոր՝ բունեղինի
 Հազիւ զգացին հըգօր եւ ոյժ ըստացան,
 Իրենց յատուկ գօրութիւնով կը ձըկտին
 Դէպ ի աստղերի յանկարծակի, անկարօտ
 Ամենեւին մեր օգնութեան. եւ սակայն
 Անտառն ամբողջ կը փըլի ծեփ միգրերով.
 Թընչուններու կայան վայրի թաւուտներն
 Արեւներանգ պըտուղներով կը կարմրին:
 Սինը կ'ուտեն հօտերը, բարձր մայրին
 Կը հայթայթէ մեզ մարիս, որմէ կ'ունենանք
 Գիւրջային կրակ եւ լոյսի ճաճանչներ:
 Եւ դեռ մարդիկ կը դանդաղէն տնկելու
 Եւ տանելու անոնց վըրայ հոգ ու խնամք:

Թարգմ. Հ. Ա. ՂԱԶԻԿԵԱՆ

Գ Ի Տ Ա Վ Ա Ն

Մ Ե Ղ Ո Ւ Ն Ե Ր Ո Ւ Լ Ե Զ Ո Ւ Ն

Գերմանացի կենսաբան ուսուցիչն Գարլ
 Պոն Պրիշ կը հրատարակէ իր գիտողու-
 թիւնները մեղուններու լեզուին վրայ, կը
 գրէ Հանս Պրեմեր գերմաներէն կողմոս
 Թերթին մէջ (պրակ ժիբ), Բայց հարկ է
 գիտնալ կանխաւ՝ որ ինքը հ'ուզեր բնաւ
 մարդկային լեզուին հետ համեմատութեան
 դնել:

Յայտնի է որ մեղունները իրարու հետ
 փոխադարձ հաղորդակցութիւններու պէտք
 ունին, որպէս զի կանոնաւորապէս առաջ
 երթայ այս գօրեղ եւ բազմաձայն աշխա-